

تبیین نقش نیروی انسانی در الگوی ایرانی اسلامی پیشرفت در حوزه دفاعی امنیتی

حسین ظریف منش^۱، محمد عزیزی^۲، فرزاد آزادی^۳، علی اصغر بیک بیلندی^۴

دریافت مقاله: ۹۶/۰۵/۲۸

پذیرش مقاله: ۹۶/۰۷/۲۸

چکیده

بعد نیروی انسانی یکی از حساس ترین موضوعات حوزه دفاعی- امنیتی است، از میان عوامل اثرگذار این حوزه، نیروی انسانی بر سایر عوامل طبیعی و فیزیکی پیشی گرفته اندیشمندان اعتقاد دارند، انسان محور توسعه است و نیروی انسانی در هر سازمان کلید اصلی دستیابی به اهداف تلقی می شود، امروزه نیروی انسانی یکی از شاخصه های مهم ارزیابی میزان قدرت و توانایی کشورها بوده و از اهمیت خاصی برخوردار است.

لذا هدف اصلی این مقاله، "تبیین نقش نیروی انسانی در الگوی ایرانی- اسلامی پیشرفت در حوزه دفاعی- امنیتی می باشد نوع تحقیق، از نوع کاربردی- توسعه ای است و روش تحقیق از نوع پیمایشی، توصیفی، تحلیلی است. همچنین این تحقیق بر مبنای نوع داده های مورد نیاز، به صورت یک تحقیق آمیخته است. جامعه آماری این پژوهش تعداد ۲۴۳ نفر از صاحب نظران و فعالان حوزه های دفاعی- امنیتی و علمی کشور بوده و حجم نمونه برابر محاسبات ۶۹ نفر تعیین گردیده است نتایج حاصل از این پژوهش، بیانگر این است که نیروی انسانی به عنوان یکی از ابعاد اصلی و تأثیرگذار در الگوی ایرانی- اسلامی- ایرانی پیشرفت در حوزه دفاعی- امنیتی بوده و جامعه پاسخ دهنده معتقدند که مؤلفه های (ویژگی، بهره وری و حجم) به بعد نیروی انسانی مرتبط هستند و مؤلفه ویژگی با ۴ شاخص، حجم با ۳ شاخص، بهره وری با ۳ شاخص مؤلفه ها و شاخص های آن را تشکیل می دهند.

واژگان کلیدی: الگو، اسلامی ایرانی، نیروی انسانی، دفاع، امنیت

^۱ دانشیار مدیریت راهبردی دانشگاه عالی دفاع ملی

^۲ دانش آموخته دکتری علوم دفاعی راهبردی دانشگاه عالی دفاع ملی (نویسنده مسئول) azizi.1150@chmail.ir

^۳ دانشجوی دکتری علوم دفاعی راهبردی دانشگاه عالی دفاع ملی Azadifarzad@chmail.ir

^۴ دکتری مدیریت راهبردی نظامی دانشگاه عالی دفاع ملی

مقدمه

نظام جمهوری اسلامی ایران، اکنون که به عنوان طلوعه دار و پرچم دار مقابله با استکبار جهانی و الهام بخش سایر کشورها و ملت های مسلمان و سایر ملل مظلوم هست، ارائه یک الگوی جامع را در سرلوحه کار خود قرار داده و با بهره گیری از توان و ظرفیت نخبگان، اندیشمندان و فرهیختگان داخلی، به دنبال تحقق این مهم بوده و با الهام از فرهنگ غنی اسلام و اتکا به تمدن دیرپای خود درصدد توسعه نظام فن آوری و نوآوری برای ایجاد تمدن بزرگ اسلامی- ایرانی است. این نظام باید بتواند انتظاراتی چشم انداز ایران ۱۴۰۴ را بر مبنای عزت، اقتدار و عدالت برآورده سازد.

وجود یک الگوی مناسب نیروی انسانی در حوزه دفاعی امنیتی باعث ایجاد تعادل و تناسب در جامعه گردیده و با حذف هزینه های مازاد، گام نخستین حرکت به سمت پیشرفت را فراهم می آورد. امروزه ما به دلیل عدم وجود یک الگوی مناسب، در این حوزه شاهد عدم تعادل و تناسب بوده و بر حوزه دفاع و امنیت نیز اثرگذار می باشد؛ و از آنجاکه الگوهای توسعه غربی در کشورهای درحال توسعه با پیش فرض ها و تعریف های مادی از انسان و جامعه و تاریخ، به تدریج افراد جامعه را با ارزش ها و آرمان های غربی هماهنگ می کند، در نتیجه بسترهای نفوذ را نیز برای سلطه، به آن کشورها فراهم ساخته و آن ها را مصرف کننده بار می آورد. با توجه به اهمیت موضوع، پیشرفت از نگاه مقام معظم رهبری (حفظه الله تعالی) توسعه به مفهوم رایج غربی نیست. ایشان می فرمایند: «امروز توسعه، در اصطلاح های سیاسی و جهانی و بین المللی، بحث رایجی است. ممکن است پیشرفتی که ما میگوییم، با آنچه امروز از مفهوم توسعه در دنیا فهمیده می شود، وجوه مشترکی داشته باشد که دارد اما در نظام واژگانی ما، کلمه پیشرفت معنای خاص خودش را دارد که با توسعه در نظام واژگانی امروز غرب، نبایستی اشتباه شود. آنچه ما دنبالش هستیم، لزوماً توسعه ی غربی- با همان مختصات و با همان شاخص ها- نیست». (بیانات مقام معظم رهبری (مدظله العالی) در دیدار با استادان و دانشجویان استان کردستان مورخه ۱۳۸۸/۰۲/۲۷)

امروزه در ابعاد مختلف حوزه دفاع و امنیت به ویژه در بعد نیروی انسانی شاهد حرکت های هفتی هشتی هستیم، لذا «الگوی اسلامی، ایرانی پیشرفت در حوزه دفاعی- امنیتی، در بعد نیروی انسانی باید بتواند ضریب اقتدار ملی کشور را ارتقاء بخشد. در واقع نتیجه و برآیند اجرای این الگو، باید رسیدن به قدرت ملی (سخت افزار و نرم افزار) و یا تولید توان ضربه مؤثر باشد تا به واسطه آن بتوان بازدارندگی را در سطحی بالاتر اعمال نموده و ضریب امنیتی کشور را بهبود بخشید. این الگو باید

باعث قرار گرفتن کشور در شرایط اقتدار گردد. اقتدار به قدرتی اطلاق می‌گردد که دارای مشروعیت باشد. بر مبنای این تعریف، الگوی موردنظر باید ضمن تقویت و تحکیم یکپارچگی نظام و ملت در عرصه‌ی داخلی، موجب پذیرش جایگاه و قدرت کشور در محیط بیرونی شود. الگوی پیشرفت بومی دفاعی باید از چنان ظرفیتی برخوردار باشد که با اجرای آن، امنیت برقرار گردد. بعد دیگر این موضوع، پاسخ‌گویی به تهدیدات و چالش‌هایی است که احتمال دارد در محیط امنیتی کشور شکل بگیرد». (آقاجانی و عسگری، ۱۳۸۹: ۲۴) لذا دغدغه اصلی محققین، مشخص نبودن نقش نیروی انسانی و ارتباط مؤلفه‌ها و شاخص‌های آن در الگوی اسلامی- ایرانی پیشرفت در حوزه دفاعی- امنیتی بوده، که تلاش دارند تا نسبت به رفع فقدان موجود اقدام نمایند.

این تحقیق از آن جهت دارای اهمیت است که با تعیین نقش نیروی انسانی در الگوی اسلامی- ایرانی پیشرفت در حوزه دفاعی- امنیتی این الگو می‌تواند ضمن تولید قدرت و ثروت، توان پاسخ‌گویی ما به تهدیدات پیشرو را افزایش دهد. از طرف دیگر مغفول ماندن زوایای تأثیرگذاری نیروی انسانی در الگوی اسلامی- ایرانی پیشرفت باعث اتلاف منابع مادی و معنوی نیروهای مسلح و عدم پاسخ‌گویی مناسب نسبت به تهدیدات متصور خواهد بود که نشان‌دهنده ضروریات اصلی انجام این تحقیق است.

در ضرورت تحقیق می‌توان گفت که در صورت عدم طراحی یک الگوی پیشرفت در حوزه‌ی دفاعی- امنیتی، مطابق با آموزه‌های اسلامی و ایرانی، در مسیر مقابله با تهدیدات آینده، ناگزیر به مراجعه به الگوهای غربی که تناسبی با آرمان‌های نظام ولایی جمهوری اسلامی ندارد، خواهیم بود. همچنین جمهوری اسلامی ایران امروز ام‌القری مسلمانان جهان است. نگاه آنان به این کانون دوخته شده است که چگونه می‌تواند در تهدیدات جهانی و منطقه‌ای، اقتدار خویش را به اثبات برساند. ضرورتاً داشتن یک الگو امری انکارناپذیر است.

هدف اصلی این مقاله، "تبیین نقش نیروی انسانی در الگوی ایرانی- اسلامی پیشرفت در حوزه دفاعی- امنیتی می‌باشد و اهداف فرعی آن، تعیین مؤلفه‌ها و شاخص‌های نیروی انسانی در الگوی اسلامی- ایرانی پیشرفت در حوزه دفاعی- امنیتی و همچنین تعیین اولویت‌ها و روابط بین مؤلفه‌ها و شاخص‌های نیروی انسانی در الگوی اسلامی- ایرانی پیشرفت در حوزه دفاعی- امنیتی است." با توجه به اهداف تحقیق، سؤال اصلی این تحقیق، به این شکل مطرح گردیده که "نقش نیروی انسانی در الگوی ایرانی- اسلامی پیشرفت در حوزه دفاعی- امنیتی چیست؟ و در همین راستا

سؤالات فرعی به این شکل مطرح گردیده، مؤلفه‌ها و شاخص‌های نیروی انسانی در الگوی اسلامی - ایرانی پیشرفت در حوزه دفاعی - امنیتی کدامند؟ و همچنین اولویت‌ها و روابط بین مؤلفه‌ها و شاخص‌های نیروی انسانی در الگوی اسلامی - ایرانی پیشرفت در حوزه دفاعی - امنیتی چگونه است؟

مبانی نظری

پیشینه تحقیق:

با بررسی‌های انجام‌شده تاکنون، هیچ تحقیق مستقل و مستدل علمی با عنوان یا هدف تحقیق حاضر که به « تبیین نقش نیروی انسانی در الگوی ایرانی - اسلامی پیشرفت در حوزه دفاعی - امنیتی می‌باشد » پرداخته باشد، مشاهده و یافت نشد؛ اما پژوهش‌هایی در موضوعات مختلف همانند قدرت نظامی، دکترین، سیاست دفاعی، راهبرد دفاعی انجام‌شده است که بیشتر در حوزه‌ی نظامی در جای خود، درخور تأمل و قابل بهره‌برداری است که ذیلاً به مواردی اشاره می‌شود:

در تحقیقی که توسط دانشجویان دوره چهاردهم دانشکده امنیت دانشگاه عالی دفاع ملی در سال ۱۳۸۹ تحت عنوان دستیابی و تدوین الگوی راهبردی تحکیم و توسعه اقتدار ملی جمهوری اسلامی ایران صورت گرفت و تحقیقی را نیک بخش حبیبی از دانشگاه عالی دفاع ملی در سال ۱۳۹۱ را تحت عنوان تبیین اصول پایه‌ای و عناصر کلیدی الگوی اسلامی، ایرانی پیشرفت ج.ا.ایران انجام داده و همچنین توسط احمد آقاجانی (عضو هیئت‌علمی سازمان پژوهش‌های علمی و صنعتی) و محمود عسگری در مرکز تحقیقات راهبردی دفاعی فصلنامه راهبرد دفاعی، سال هشتم، شماره ۳۱، زمستان ۱۳۸۹ تحقیقی تحت عنوان الزام‌های نظری طراحی الگوی اسلامی، ایرانی پیشرفت در حوزه دفاعی صورت گرفته که به این نتایج رسیده‌اند که الگوی دفاعی مطلوب به‌عنوان محصول جنبش نرم‌افزاری باید بتواند ارتباطی اندام‌وار بین تمام بخش‌ها و اجزا ایجاد نماید که در نتیجه این تعامل سازنده و فزاینده، «جامعه هوشمند دفاعی» شکل بگیرد. منظور از این جامعه آن است که آحاد و اجزای جامعه و نظام دفاعی کشور، در شرایط دفاعی (اعم از مقابله با تهدید یا حفظ آمادگی) به وظایف خود، آگاهی داشته باشند. توسعه مطلوب در سند چشم‌انداز بیست‌ساله به جهت دفاعی، امنیتی، سیاسی، فرهنگی، علم و فناوری، اقتصادی و برخورداری از ابعاد توسعه‌ای همه‌جانبه و متوازن و به دلیل استفاده بهینه از منابع «نیروی انسانی»، حفاظت از محیط‌زیست و رعایت پایداری محیطی، نوعی توسعه پایدار و باوجود رویکردی دانایی محور، توسعه‌ای دانش‌بنیان

است. با عنایت به این که توسعه مورد نظر از یک سو جامع شاخص‌های توسعه انسانی، شامل شاخص‌های اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی، حقوق انسانی و آزادی‌های مدنی و همچنین شاخص‌های پایداری محیطی است که مغایرتی با آموزه‌های اسلامی ندارد و از سوی دیگر در بردارنده مفاهیمی است که مبتنی بر اصول و ارزش‌های اخلاقی و با محوریت دین مبین اسلام است، لذا می‌توان آن را توسعه انسانی دین‌محور دانست. همچنین به دلیل آنکه این توسعه متناسب با مقتضیات تاریخی، جغرافیایی و اجتماعی ایران و ملهم از ایده‌های اسلامی است نوعی توسعه بومی یا ایرانی-اسلامی است.

مبانی تحقیق:

- الگو: الگو معمولاً شامل نمادها است تا اشیای فیزیکی، یعنی ویژگی‌های بعضی از پدیده‌های تجربی شامل اجزا و روابط بین آن‌ها را به شکل منطقی بین مفاهیم نشان می‌دهد. مدل، انتزاعی از واقعیت است. الگوها ابزارهای تبیین و پیش‌بینی هستند. (خلیلی شورینی، ۱۳۹۱: ۱۳۲)

- تعریف الگو با رویکرد دفاعی-امنیتی: الگوی بومی پیشرفت باید «بازدارنده»، «هم‌افزا»، «اعتمادآفرین»، «مقتدر، پاسخگو، امنیت‌ساز» و «الهام‌بخش» باشد. الگوی دفاعی-امنیتی مطلوب به‌عنوان محصول «جنبش نرم‌افزاری» باید بتواند ارتباطی اندام‌وار بین تمام بخش‌ها و اجزا ایجاد نماید که در نتیجه این تعامل سازنده و فزاینده، «جامعه هوشمند دفاعی» شکل بگیرد. منظور از این جامعه آن است که آحاد و اجزای جامعه و نظام دفاعی کشور، در شرایط دفاعی (اعم از مقابله با تهدید یا حفظ آمادگی) به وظایف خودآگاهی داشته باشند، در این الگو باید قدرت هوشمند (ترکیب قدرت سخت و نرم) و دفاع همه‌جانبه در دستور کار قرار گیرد. (آقاجانی، عسگری، ۱۳۸۹: ۲۸-۲۶)

- پیشرفت: «مقام معظم رهبری (مدظله‌العالی) در جمع نخبگان در سال ۱۳۸۹ می‌فرمایند که: این وضعیت مطلوب (پیشرفت)، فرآیندی همه‌جانبه و فراگیر در همه ابعاد اجتماعی است که در نتیجه آن می‌بایست جامعه به سمت از میان برداشتن عواملی نظیر فقر مادی و معنوی، آسیب‌پذیری‌های اجتماعی و بی‌عدالتی و عدم آزادی عدم امنیت و رفاه، نبود استقلال و عزت ملی و ... حرکت کند. دفاع: «تدابیری که برای مقاومت در مقابل حملات سیاسی، نظامی، اقتصادی، اجتماعی، روانی و یا فن‌آوری توسط یک یا چند کشور مؤتلفه اتخاذ می‌شود. توانایی‌های دفاعی، بازدارندگی را تقویت می‌کند و بازدارندگی نیز به این توانایی‌ها نیرو می‌بخشد. همچنین به حفظ و حمایت از

ارزش هایی نظیر زندگی، مالکیت، آزادی، هویت ملی و تمامیت ارضی در برابر تهدیدات گوناگون داخلی و یا ساختاری دفاع تلقی می گردد.» (نوروزی، ۱۳۸۵: ۳۴۴)

- امنیت: «امنیت از جمله دیرپاترین آمال بشر و یکی از لوازم و شروط بهزیستی و بهروزی وی تلقی گردیده و از دیدگاه مازلو، ابزار حرکت به سوی «خودشکوفایی انسانی» محسوب می شود. به طوری که وی در اولویت بندی نیازهای بشر، بلافاصله پس از نیازهای اولیه (هوا، غذا، مسکن، پوشاک)، نیاز به امنیت را جای داده و سایر نیازهای انسانی را علی رغم ضرورت غیرقابل انکار آن ها، در اولویت های بعدی آورده است.» (مرادیان، ۱۳۸۵: ۸۸) -

دفاعی - امنیتی: «دفاعی است مبتنی بر امنیت ملی و یکپارچگی مؤلفه های قدرت ملی یا به عبارتی دیگر، دفاع یکپارچه ای که امنیت ملی نسبی را تأمین کند.» (تقریرات درسی دکتر توحیدی، ۱۳۹۳)

- الگوی اسلامی - ایرانی پیشرفت: «یک الگوی عملی است که می تواند در قالب یک نقشه جامع نیز مطرح باشد. نقشه ای که به تعبیر مقام معظم رهبری به ما می گوید که به کدام طرف، به کدام سمت، برای کدام هدف داریم حرکت می کنیم. به وسیله این الگو است که وضعیت مطلوب باید تصویر شود و چگونگی رسیدن از وضع موجود به وضع مطلوب هم بایستی بیان شود.» (حبیبی، ۱۳۹۱: ۱۴)

نیروی انسانی: در نظام جمهوری اسلامی قوام اصلی نیروهای مسلح بر سرمایه انسانی استوار است. اگرچه نقش تسلیحات و تجهیزات و فناوری پیشرفته در اقتدار در پیروزی در جنگ انکارناپذیر است، لکن وجود نیروی انسانی با انگیزه، مؤمن، شهادت طلب، باکیفیت و کارآمد به عنوان مهم ترین عامل انگاشته می شود. (افشردی و همکاران، ۱۳۹۳: ۸۵-۸۳)

ویژگی های نیروی انسانی از منظر قانون اساسی :

مکتبی، مردمی، مؤمن به اهداف انقلاب اسلامی، فداکاری در راه تحقق اهداف انقلاب اسلامی» (افشردی و همکاران، ۱۳۹۳: ۷۵-۶۵)

ویژگی نیروی انسانی از نگاه مقام معظم فرماندهی کل قوا:

از نگاه مقام معظم رهبری نیروهای مسلح ^(مدظله العالی) باید از یک سری ویژگی های خاص برخوردار باشند تا قادر به انجام مأموریت واگذاری شوند؛ این ویژگی ها طبق تدابیر معظم له به شرح زیر است:

- ۱) ارتباط با خداوند: (حضرت امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی)، ۱۳۷۰/۱۰/۱۲)
- ۲) ایمان: ((حضرت امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی)، ۱۳۸۸/۷/۱۴ و ۱۳۷۴/۱/۳۰)
- ۳) جان‌فشانی و فداکاری: (حضرت امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی)، ۱۳۷۰/۵/۹)
- ۴) متخلق شدن به اخلاق علوی (فرمانده و رزمنده): (حضرت امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی)، ۱۳۸۰/۱/۲۸)
- ۵) الگو قرار دادن امام (علیه‌السلام): (حضرت امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی)، ۱۳۷۸/۲/۲۹)
- ۶) شجاعت: (حضرت امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی)، ۱۳۸۲/۱۰/۴)
- ۷) بصیرت دینی: (حضرت امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی)، ۱۳۸۹/۸/۴)
- ۸) عمل صالح: (حضرت امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی)، ۱۳۸۳/۷/۲۲)
- ۹) اعتماد و توکل بر خداوند: (حضرت امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی)، ۱۳۸۸/۱۱/۳۰)
- ۱۰) عزم، امید و اراده: (حضرت امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی)، ۱۳۸۸/۱۱/۳۰)
- ۱۱) همت بزرگ: (حضرت امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی)، ۱۳۸۸/۱۱/۳۰)

ویژگی‌های نیروی انسانی در نیروهای مسلح از منظر دکترین نیروهای مسلح:

«خداجویی و اسلام‌محوری، ولایت‌مداری (ولائی بودن)، دشمن‌شناسی و دشمن‌ستیزی، مردمی بودن، روحیه خودباوری و خوداتکائی، آرمان‌گرایی توأم با عمل انقلابی، عدالت‌جویی، بصیرت و آینده‌نگری، عزت و اقتدارطلبی، برخورداری از سیره علوی، قانون‌مداری و انضباط، انعطاف‌پذیری توأم با دقت و سرعت عمل، خلاقیت و ابتکار عمل» (افشردی و همکاران، ۱۳۹۳: ۸۶)

ویژگی نیروی انسانی از منظر صاحب‌نظران منابع انسانی:

- قابلیت محوری:

«نیروی انسانی به‌عنوان سرمایه اصلی و تعیین‌کننده برای نهادها و همچنین ساختارهای نظامی شمرده می‌شوند، به هر میزان فناوری توسعه بیشتری پیدا می‌کند، نیاز بیشتری به نیروی انسانی قابلیت محور خواهد داشت. به‌طورکلی نیروی انسانی در ساختار نظامی که در حوزه‌های گوناگون جغرافیایی مستقر می‌باشند، باید دارای ویژگی‌هایی از جمله قابلیت، ظرفیت، تحرک ذهنی و همچنین هماهنگ‌سازی خود با محیط باشند. هر یک از ویژگی‌های یادشده می‌تواند یکی از شاخص‌های مربوط به کارآمدی و اثربخشی را در ساختار نظامی و حوزه‌های عملیاتی تحقق بخشد.» (هانتر و دیگران، ۲۰۰۸: ۵)

- ذهنیت راهبردی:

«اگر ابزارهای عملیاتی و ساختار نظامی دارای ویژگی‌ها و ماهیت غیر پیچیده باشند؛ در آن شرایط نیروی انسانی می‌تواند دارای رویکرد و همچنین ذهنیت تاکتیکی باشد، درحالی‌که در شرایط شکل‌گیری جنگ‌های دانش‌محور، نیروی انسانی می‌تواند دارای قابلیت‌های متنوع، پیچیده و سازمان‌یافته باشد. این موضوع به مفهوم آن است که در فضای جنگ‌های منطقه‌ای جدید، جلوه‌هایی از ناپایداری در محیط عملیاتی وجود داشته و به همین دلیل زمینه برای شکل‌گیری شوک‌های غیرقابل پیش‌بینی به وجود می‌آید. راهبرد پردازان بر این اعتقادند که برای مقابله با چنین شوک‌هایی لازم است نیروی نظامی از عقلانیت، منطق، هوشمندی و ذهنیت راهبردی برخوردار باشد.» (همان: ۲۶-۲۵)

- قابلیت هماهنگ‌سازی:

«افرادی از ظرفیت‌ها و قابلیت‌های لازم برای ایفای نقش در فضای دانش‌محور برخوردارند که از قابلیت هماهنگ‌سازی خود با محیط برخوردار باشند و ضمن بهره‌مندی از ویژگی‌های شخصیتی مدیریت، برای عبور از چالش‌های محیطی توان لازم برای گردآوری اطلاعات از محیط عملیاتی را نیز داشته باشند، در چنین شرایطی آنان قادر خواهند بود تا از ابزارهای در دسترس خود به‌گونه‌ای مؤثر، سازمان‌یافته و کارآمد بهره‌مند شوند. اگر ظرفیت و قابلیت نیروی انسانی ارتقاء یابد، هزینه آنان در سازمان نظامی نیز کم خواهد شد. این نیرو قادر خواهد شد تا هرگونه اقدام عملیاتی را در زمان محدود و سرعت عمل قابل‌توجهی به انجام رسانند.» (متقی، ۱۳۸۸: ۷۷)

روحیه سلحشوری مبتنی بر ایمان و معنویت: «مقام معظم رهبری ^(مدظله‌العالی) در دیدار با خانواده‌های شهدا و جانبازان قم در مورخه ۱۳۸۹/۲/۵ در این رابطه چنین فرمودند: پیروزی وابسته به یک اقتداری است که آن اقتدار از پول و از امکانات مادی و از سلاح اتمی حاصل نمی‌شود؛ از اعتقاد به شهادت، ایمان به ایثار، باور به اینکه انسان وقتی ایثار می‌کند، دارد با خدا معامله می‌کند، ناشی می‌شود. ملت ایران از همه ملت‌های دیگر قوی‌تر است، با عظمت‌تر است.

بصیرت دینی: «امیر مؤمنان علی ^(علیه‌السلام) فرمودند: «حَمَلُوا بَصَائِرَهُمْ عَلٰی اَسْیَافِهِمْ» انسان‌های بی‌بصیرت، زود فریب می‌خورند؛ بنابراین آموزش‌هایی رزمندگان را به پیروزی می‌رساند که به ایشان بصیرت دهد و یا راه رسیدن به بصیرت را به آنها نشان دهد.» (آخوندی، ۱۳۸۷: ۱۳۶)

خودباوری و اعتماد به نفس: حضرت امام خمینی ^(ره) فرمودند: «ما می‌توانیم» (حضرت امام خمینی ^(ره)) (۱۳۷۰)، صحیفه امام، جلد ۱۴: ۱۹۳

ولایت مداری: «ولی فقیه جامع الشرایط، نایب امام عصر (عج) در عصر غیبت است. امام و ولی فقیه، مرکز ثقل امت اسلامی، محور وحدت و انسجام جامعه می‌باشد.» (آخوندی، ۱۳۸۷: ۱۴۵)

تکلیف‌گرایی: حضرت امام خمینی (عج) بارها بر دیانت و تکلیف الهی تأکید داشته و می‌فرمودند: «همه ما مأمور به ادای تکلیف و وظیفه‌ایم نه مأمور به نتیجه.» (حضرت امام خمینی (عج) (۱۳۶۹)، صحیفه نور، جلد ۲۱: ۹۵) و نیز فرمودند که: «ما باید ملاحظه وظیفه فعلی شرعی - الهی خودمان را بکنیم و باکی از هیچ امری از امور نداشته باشیم.» (حضرت امام خمینی (عج) (۱۳۶۹)، صحیفه نور، جلد ۱۹: ۲۴۱)

فضیلت خواهی: «هیئات که امت محمد (ص) و سیراب شدگان کوثر عاشورا و منتظران وراثت صالحان به مرگ ذلت‌بار و به اسارت غرب و شرق تن دهند.» (حضرت امام خمینی (عج) (۱۳۷۰)، صحیفه امام، جلد ۲۰: ۱۱۳)

پرورش نوآوری و خلاقیت: «مهم‌ترین دلیل نیاز به خلاقیت، بروز چالش است. امروزه سازمان‌ها در تمام دنیا با دو چالش جهانی شدن و رقابت مواجه می‌باشند و راه غالب شدن بر آن‌ها دست‌یابی به ایده‌ها، برنامه‌ها و شیوه‌های نوین در مواجهه با آن‌ها می‌باشد. برای رسیدن به این مهم، اهداف آموزشی یک سازمان باید حامل پیام‌های خلاق باشد. به باور فاسکو، آموزش آفرینندگی و ایجاد قدرت خلاقیت در کارکنان، مهم‌ترین مسئولیت پرورشی نظام آموزشی کارکنان می‌باشد. از آنجایی که خلاقیت و نوآوری یکی از مؤلفه‌های رشد و شکوفایی استعدادها و افراد جامعه است، باید به‌درستی شناخته و به کار بسته شود تا منجر به تولید علم، افزایش کیفیت خدمات، رشد همه‌جانبه و شکوفایی مستمر و گسترده استعدادها گردد. نسل جوان مهیا و مستعد، زمانی می‌تواند خلاق و نوآور باشد که در نظام تعلیم و تربیت خلاق و نوآور فعالیت نموده، رشد یافته، تکامل و شکوفایی را شاهد باشد.» (عبداللهی، ۱۳۸۷: ۸۳-۸۲)

«از آراء و اندیشه‌های امام خمینی (عج) به‌عنوان یک اندیشمند و صاحب نظر برجسته در اندیشه فقه نظامی و هم‌به‌عنوان فرمانده کل نیروهای مسلح پس از پیروزی انقلاب اسلامی و هم‌چنین به‌عنوان رهبری کننده یکی از بزرگ‌ترین جنگ‌های جهان، اصولی چند به یادگار مانده است. از جمله ایمان به هدف متعالی و مقدس «جهاد فی سبیل الله»، وحدت بین قوای نظامی و نیز بین قوای نظامی و مردمی، جنگ اعتقادی (جنگ در راه آرمان و اعتقادات والا)، نفی هرگونه سلطه غیر

خدایی، توجه به اسلحه و تکنولوژی به مثابه ابزار، اصل «اسلح و صلاح» (اسلحه باید در دست انسان صالح باشد) و تکیه بر نقش اساسی انسان» (جمشیدی، ۱۳۸۰: ۶۰۰-۵۹۹)

بسیج‌کنندگی: «بسیج مردمی یکی از مهم‌ترین ارکان پایداری و ثبات نظام مقدس جمهوری اسلامی ایران در عبور از پیچ‌های تاریخی و حساس بوده است و در بسیاری از طوفان‌ها و نابسامانی‌ها که دشمنان قسم‌خورده انقلاب در ایجاد آن نقش اساسی داشته‌اند، بسیج هم چون دژی محکم سد راه این مصائب شده‌اند؛ بنابراین در تدوین الگوی دفاعی - امنیتی بایستی نقش این نیروها و قدرت بسیج‌کنندگی را در نظر گرفت.» (تقریرات درسی دکتر ذوالقدر ۱۳۹۰)

چارچوب مفهومی تحقیق:

به منظور تبیین نقش نیروی انسانی در الگوی اسلامی - ایرانی پیشرفت در حوزه دفاعی - امنیتی، با بررسی دیدگاه‌های نظری متفاوت پیرامون مؤلفه‌ها و شاخص‌های نیروی انسانی، در یک نشست مطالعاتی با حضور ۱۲ نفر از خبرگان حوزه دفاعی - امنیتی و استعلام نظر از خبرگان نیروهای مسلح جمهوری اسلامی ایران، مؤلفه‌ها و شاخص‌های مؤثر بر الگوی اسلامی - ایرانی پیشرفت در این حوزه، چارچوب نظری به شرح جدول شماره یک شناسایی و احصاء گردید.

جدول ۱: چارچوب نظری تحقیق

شاخص			مؤلفه	بعد	
ولایت‌مداری	بصیرت	تعهد	ایمان	ویژگی	الگوی
	بسیج‌کنندگی	کیفیت	کمیت	حجم	انسانی
	خودباوری	روحیه	آموزش	بهره‌وری	پیشرفت

روش‌شناسی تحقیق

این مقاله که بر مبنای دستاورد و نتیجه یک تحقیق جمعی، از نوع کاربردی - توسعه‌ای است یعنی نتایج آن می‌تواند مبنای عمل و تصمیم‌گیری در سازمان‌های دفاعی - امنیتی جمهوری اسلامی ایران قرار گیرد. مقاله با توجه به داده‌های موردنیاز، به صورت یک تحقیق آمیخته، (کمی و کیفی) است. به منظور گردآوری داده‌های کمی از روش‌های میدانی، کتابخانه‌ی علمی و تخصصی و از ابزار پرسشنامه بسته، مصاحبه بسته، کتاب‌های علمی و تخصصی، اسناد و مدارک، آرشیو سازمان‌های رسمی و سایت‌های اینترنتی دانشگاهی و به منظور گردآوری داده‌های کیفی از روش‌های میدانی، کتابخانه‌ی علمی و تخصصی و ابزارهای پرسشنامه باز، مصاحبه باز و عمیق تا حد اشباع استفاده

شده است. همچنین به منظور تجزیه و تحلیل داده‌ها آمار استنباطی (مجذور کا برای همبستگی، فریدمن برای رتبه‌بندی تقدم‌ها) برای تجزیه و تحلیل مضامین و داده‌های کیفی از آمار نا پارامتریک استفاده گردیده است.

به منظور تهیه پرسشنامه و روایی و پایایی آن ابتدا پرسش‌نامه‌ای بر اساس یافته‌های مطالعات نظری و اکتشافی، متناظر با شاخص‌ها و مؤلفه‌ها، نقش نیروی انسانی در الگوی اسلامی- ایرانی پیشرفت در حوزه دفاعی- امنیتی در قالب ۲۸ سؤال بسته تنظیم گردید و پس از ارائه آن به جامعه دوم و افراد صاحب‌نظر و خبره مرتبط با موضوع که در پی نشست‌های علمی و جلسات هم‌اندیشی با این خبرگان و فرماندهان و مدیران حوزه دفاعی، امنیتی و مشورت و اخذ نظرات استاد راهنما اصلاحات لازم به عمل آمد و سپس پرسش‌نامه اصلاحی با لحاظ نمودن نظرات افراد صاحب‌نظر و خبره تعیین و در نهایت در قالب ۲۰ سؤال بسته طراحی گردید. برای روایی پرسشنامه از طیف لیکرت و برای پایایی آن از آلفای کرونباخ استفاده شده است. و به منظور انجام مصاحبه با صاحب‌نظران و خبرگان، پس از مشورت با اساتید محترم و مشخص شدن خبرگان حوزه دفاعی، امنیتی و علمی نسبت به تهیه سؤالات بسته و باز جهت انجام مصاحبه با آن‌ها اقدام گردید.

برای بالا بردن روایی مصاحبه از دیدگاه‌ها و نظرات متخصصان علوم دفاعی و امنیتی استفاده شده و پرسش‌های مطرح شده در مصاحبه (باز و بسته) مرتبط با موضوع پژوهش می‌باشد؛ و برای بالا بردن پایایی مصاحبه، سؤالات مصاحبه به گونه‌ای دیگر و در زمان‌های مختلف مطرح گردید.

تعداد ۲۴۳ نفر از صاحب‌نظران و فعالان حوزه‌های دفاعی- امنیتی و علمی کشور، جامعه آماری این پژوهش را تشکیل می‌دهند که از آنجایی که تعداد نفرات جامعه بیشتر از ۱۰۰ نفر می‌باشند، لذا برای تعیین اندازه نمونه از فرمول کوکران به شرح زیر استفاده شده است و حجم نمونه برابر محاسبات ۶۹ نفر تعیین گردید.

$$n = \frac{N(Z_a/2)^2 \times \sigma^2}{(d)^2(N-1) + (Z_{\alpha/2})^2 \times \sigma^2} = \frac{243(1.96)^2 \times .25}{.01(243-1) + (1.96)^2 .25} = \frac{233.3772}{3.3904} = 68.83 \approx 69$$

با ضریب اطمینان ۹۵٪ از طریق جدول مربوطه محاسبه شده که مقدار آن ۱.۹۶ است. واریانس جامعه آماری ۰.۵ و خطای پرسشنامه $d < 0.1$ در نظر گرفته شده است. و برای کیفی: تعدادی از خبرگان که با توجه به مشاوره با استاد راهنما برای رسیدن به حد اشباع انتخاب

گردیدند. نمونه‌گیری برای داده‌های کمی، تصادفی طبقه‌ای و برای داده‌های کیفی از روش هدفمند تا رسیدن به حد اشباع استفاده شده است. در این پژوهش پس از مشخص شدن شاخص‌های متغیر که پایه‌های سؤال‌های پرسشنامه را تشکیل می‌داد، اقدام به تهیه پرسشنامه گردید. تعاریف عملیاتی متغیرهای تحقیق:

الگو: یک وسیله و معیار و میزانی است برای این که آن کاری که انسان می‌خواهد انجام دهد، با آن الگو تطبیق داده شود

الگوی اسلامی: الگویی است که مصادیق اسلامی و آموزه‌های دین مبین اسلام در طراحی آن بکار رفته است.

الگوی ایرانی: الگویی است که متفکران آن ایرانی هستند و آنچه برای مصلحت کشور لازم است، توسط متفکران ایرانی، تبیین گردد.

حوزه دفاعی، امنیتی: منظور از الگوی اسلامی، ایرانی پیشرفت در حوزه دفاعی - امنیتی، یک نقشه جامع، کامل و سند بالادستی در حوزه دفاعی - امنیتی است که توسط متفکرین ایرانی، تحت شرایط جغرافیایی، تاریخی، فرهنگی و بومی برای حرکت به سمت کمال معنوی و اقتدار دفاعی، امنیتی کشور تدوین گردیده و از منبع اسلام، ارتزاق می‌کند.

نیروی انسانی: وجود نیروی انسانی بانگیزه، مؤمن، شهادت‌طلب، باکیفیت و کارآمد به‌عنوان مهم‌ترین عامل در الگوی پیشرفت ایرانی اسلامی دفاعی - امنیتی نقش ضروری و منحصربه‌فرد دارد و در جنگ مدرن نیز همانند جنگ سنتی، عامل حیاتی خواهد بود.

تجزیه و تحلیل داده‌ها و یافته‌های تحقیق

الف - تحلیل‌های کیفی مصاحبه‌های انجام‌شده: در مصاحبه‌های انجام‌شده با تعداد ۸ نفر از خبرگان حوزه دفاعی - امنیتی تعیین‌شده، ضمن تأیید تمامی مؤلفه و شاخص‌های الگوی مطرح‌شده، بر موارد زیر تأکید بیشتری داشتند:

بر شاخص‌های تعهد، ایمان، بصیرت، ولایتمداری، کیفیت، بسیج‌کنندگی، کمیت، روحیه، خودباوری، آموزش بیشتر تأکید داشتند. ضمناً بر اصل رهبری انقلاب به‌عنوان هدایت‌گر حوزه دفاعی - امنیتی تأکید فراوان دارند

ب - آمار استنباطی: در بخش اول تحلیل‌های استنباطی پرسشنامه به بررسی میزان ارتباط هرکدام از شاخص‌ها با مؤلفه‌های الگوی اسلامی - ایرانی پیشرفت (حوزه دفاعی - امنیتی) در بعد نیروی

انسانی پرداخته شد. برای جوابگویی به سؤالات تحقیق به کمک آزمون کای دو تجزیه و تحلیل گردید که نتایج به شرح ذیل است:

تجزیه و تحلیل مؤلفه‌های بعد نیروی انسانی:

مؤلفه‌های ویژگی، حجم و بهره‌وری به بعد نیروی انسانی وابسته هستند.

جدول ۲: تحلیل آمار استنباطی بعد نیروی انسانی

نتیجه آزمون	سطح معناداری	مقدار کای محاسبه شده	فراوانی مشاهده شده					فرضیه صفر	تایید	نتیجه
			۰/۰ ع	۰/۰ ع	۰/۰ ع	۰/۰ ع	۰/۰ ع			
مرتبط است	/۰۰۰	۴۸/۱۰۰	۰	۰	۱	۱۵	۴۴	مرتبط	نیروی انسانی	۱
مرتبط است	/۰۰۰	۳۵/۳۳۳	۰	۰	۱۲	۳۳	۱۴	حجم		۲
مرتبط است	/۰۰۰	۳۲/۷۰۰	۰	۰	۳	۱۸	۳۹	بهره‌وری		۳

با استفاده از آزمون کای دو و با توجه به خروجی جدول چون سطح معناداری برای تمامی مؤلفه‌ها از میزان خطای ۰/۰۵ کمتر به دست آمده است این بدان معناست که هر سه مؤلفه یادشده با بعد نیروی انسانی مرتبط هستند.

با توجه به خروجی جدول و فراوانی‌های مشاهده شده، چون سطح معناداری برای تمامی شاخص‌های از سطح خطای ۰/۰۵ کمتر به دست آمده است این بدان معناست که وابستگی تمامی شاخص‌ها به عنوان شاخص‌های عوامل نیروی انسانی بر الگوی ایرانی اسلامی - ایرانی پیشرفت مورد تأیید واقع می‌گردد.

تجزیه و تحلیل شاخص‌های بعد نیروی انسانی: شاخص‌های مؤلفه‌های بعد نیروی انسانی بر الگوی اسلامی - ایرانی پیشرفت (حوزه دفاعی - امنیتی) تأثیر دارند.

جدول ۳: تحلیل آمار استنباطی شاخص‌های مؤلفه نیروی انسانی بر الگوی اسلامی ایرانی پیشرفت

رتبه	بعد	مؤلفه	شاخص	فراوانی مشاهده شده					مقدار کای مجاسبه شده	معناداری سطح	مؤثر است
				بند ۱	بند ۲	مؤثر	بند ۳	بند ۴			
۱	نیروی انسانی	بازرسی	ایمان	۵۵	۵	۰	۰	۰	۴۱/۶۶	/۰۰۰	مؤثر است
۲			ولایت مداری	۵۵	۵	۰	۰	۰	۴۱/۶۶	/۰۰۰	مؤثر است
۴			بصیرت	۴۹	۷	۲	۲	۰	۱۰۳/۸۶	/۰۰۰	مؤثر است
۵	نیروی انسانی	بازرسی	کمیت	۱۱	۳۳	۱۳	۲	۱	۵۵/۳۳	/۰۰۰	مؤثر است
۶			کیفیت	۴۸	۱۰	۲	۰	۰	۶۰/۴۰	/۰۰۰	مؤثر است
۷			بسیج‌کنندگی	۲۴	۲۹	۱	۲	۴	۵۹/۸۳	/۰۰۰	مؤثر است
۸			آموزش	۳۸	۱۷	۴	۱	۰	۵۶/۶۶	/۰۰۰	مؤثر است
۹	نیروی انسانی	بازرسی	روحیه	۴۶	۱۲	۱	۱	۰	۹۰/۸۰	/۰۰۰	مؤثر است
۱۰			خودباوری	۴۴	۱۰	۵	۱	۰	۷۷/۴۶	/۰۰۰	مؤثر است

با توجه به خروجی جدول و فراوانی‌های مشاهده شده، چون سطح معناداری برای تمامی شاخص‌ها از سطح خطای ۰/۰۵ کمتر به دست آمده است تأثیر تمامی شاخص‌ها به عنوان شاخص‌های عوامل نیروی انسانی بر الگوی اسلامی- ایرانی پیشرفت مورد تأیید واقع می‌گردد.

ج- آزمون فریدمن: در تحلیل‌هایی جهت بررسی اینکه بین شاخص‌ها، مؤلفه‌ها و عوامل مؤثر بر الگوی اسلامی ایرانی- پیشرفت در بعد نیروی انسانی اهمیت کدام مؤلفه و شاخص دارای بالاترین میانگین است یا به عبارتی از دیدگاه جامعه پاسخ‌دهنده، کدام مؤلفه و شاخص از اهمیت بالاتری برخوردار است؛ به کمک آزمون فریدمن مورد تحلیل واقع گردید که نتایج به شرح ذیل می‌باشد: به منظور تجزیه و تحلیل اولویت‌بندی مؤلفه‌های بعد نیروی انسانی مؤثر بر الگوی اسلامی- ایرانی پیشرفت در حوزه دفاعی امنیتی از آزمون فریدمن استفاده گردید که نتایج به شرح جدول ۴ است:

جدول ۴: تحلیل آزمون فریدمن مؤلفه‌های نیروی انسانی بر الگوی اسلامی- ایرانی پیشرفت

رتبه میانگین	مؤلفه	آزمون
۲/۵۸	ویژگی	فریدمن
۲/۱۴	بهره‌وری	
۱/۲۸	حجم	
$\chi^2 = 72/079$ و $sig = /000$ و $df = 2$ و $N = 60$		

با توجه به خروجی جدول چون سطح معناداری کمتر از میزان خطای ۰/۰۵ به دست آمده بدان معناست که اولویت مؤلفه‌های نیروی انسانی مؤثر بر الگوی اسلامی ایرانی باهم تفاوت دارند؛ و به لحاظ تأثیری که بر الگو دارند یکسان نیستند. رتبه اهمیت آن‌ها به ترتیب در جدول بالا نشان داده شده است.

به منظور تجزیه و تحلیل اولویت‌بندی شاخص‌های مؤلفه ویژگی بعد نیروی انسانی از آزمون فریدمن استفاده گردید که نتایج به شرح جدول زیر است:

جدول ۵: تحلیل شاخص‌های ویژگی مؤلفه نیروی انسانی بر الگوی اسلامی - ایرانی پیشرفت

رتبه میانگین	شاخص	آزمون
۲/۵۸	ولایتمداری	فریدمن
۲/۵۶	تعهد	
۲/۵۵	ایمان	
۲/۳۲	بصیرت	
$\chi^2 = 10/372$ و $sig = /16$ و $df = 3$ و $N = 60$		

با توجه به خروجی جدول چون سطح معناداری بیشتر از میزان خطای ۰/۰۵ به دست آمده بدان معناست که اولویت شاخص‌های ویژگی نیروی انسانی مؤثر بر الگوی اسلامی - ایرانی به لحاظ تأثیری که بر الگو دارند یکسان هستند. البته اختلافات رتبه اهمیت آن‌ها به ترتیب در جدول بالا نشان داده شده است.

به منظور تجزیه و تحلیل اولویت‌بندی شاخص‌های مؤلفه حجم بعد نیروی انسانی از آزمون فریدمن استفاده گردید که نتایج به شرح جدول زیر است:

جدول ۶: تحلیل شاخص‌های حجم مؤلفه نیروی انسانی بر الگوی اسلامی - ایرانی پیشرفت

رتبه میانگین	شاخص	آزمون
۲/۶۲	کیفیت	فریدمن
۱/۸۸	بسیج‌کنندگی	
۱/۵۰	کمیت	
$\chi^2 = 57/590$ و $sig = /000$ و $df = 2$ و $N = 60$		

با توجه به خروجی جدول چون سطح معناداری کمتر از میزان خطای ۰/۰۵ به دست آمده بدان معناست که اولویت شاخص‌های حجم نیروی انسانی مؤثر بر الگوی اسلامی- ایرانی باهم تفاوت دارند؛ و رتبه اهمیت آن‌ها به ترتیب در جدول بالا نشان داده شده است به منظور تجزیه و تحلیل اولویت‌بندی شاخص‌های مؤلفه بهره‌وری بعد نیروی انسانی از آزمون فریدمن استفاده گردید که نتایج به شرح جدول زیر است:

جدول ۷: تحلیل آزمون فریدمن شاخص‌های بهره‌وری مؤلفه نیروی انسانی بر الگوی اسلامی- ایرانی پیشرفت

رتبه میانگین	شاخص	آزمون
۲/۱۳	روحیه	فریدمن
۱/۹۹	خودباوری	
۱/۸۸	آموزش	
$\chi^2 = 5/738$ و $sig = 0/057$ و $df = 2$ و $N = 60$		

با توجه به خروجی جدول چون سطح معناداری کمتر از میزان خطای ۰/۰۵ به دست آمده بدان معناست که اولویت شاخص‌های بهره‌وری نیروی انسانی مؤثر بر الگوی اسلامی ایرانی باهم تفاوت دارند؛ و رتبه اهمیت آن‌ها به ترتیب در جدول بالا نشان داده شده است.

نتیجه‌گیری و پیشنهاد

الف- نتیجه‌گیری:

با توجه به بررسی‌ها و تجزیه و تحلیل‌های انجام شده در پاسخ به سؤالات تحقیق نتایج به شرح زیر حاصل گردید:

در پاسخ به سؤال اصلی این تحقیق "نقش نیروی انسانی در الگوی ایرانی- اسلامی پیشرفت در حوزه دفاعی-امنیتی چیست؟" با مصاحبه‌های انجام شده با تعداد ۸ نفره از خبرگان حوزه دفاعی-امنیتی این نتیجه رسیده‌ایم که نقش نیروی انسانی در الگوی ایرانی- اسلامی پیشرفت در حوزه دفاعی-امنیتی مهم و اثر گزار می‌باشد و در پاسخ به سؤال اول فرعی (مؤلفه‌ها و شاخص‌های نیروی انسانی در الگوی اسلامی- ایرانی پیشرفت در حوزه دفاعی-امنیتی کدامند؟) نتایج زیر حاصل گردید.

۱- در بررسی استقلال یا وابستگی مؤلفه‌های بعد نیروی انسانی بر اساس تحلیل‌های انجام‌شده، جامعه پاسخ‌دهنده معتقدند که مؤلفه‌های موردنظر (ویژگی، بهره‌وری و حجم) به بعد نیروی انسانی مرتبط هستند.

۲- در بررسی تأثیرگذاری شاخص‌های مؤلفه‌های بعد نیروی انسانی بر الگوی اسلامی- ایرانی پیشرفت در حوزه دفاعی- امنیتی بر اساس تحلیل‌های انجام‌شده، جامعه پاسخ‌دهنده معتقدند که شاخص‌های مؤلفه‌های بعد نیروی انسانی (تعهد، ایمان، بصیرت، ولایتمداری، کیفیت، بسیج‌کنندگی، کمیت، روحیه، خودباوری، آموزش) بر الگوی اسلامی- ایرانی پیشرفت تأثیر دارند.

در پاسخ به سؤال دوم فرعی (اولویت‌ها و روابط بین مؤلفه‌ها و شاخص‌های نیروی انسانی در الگوی اسلامی- ایرانی پیشرفت در حوزه دفاعی- امنیتی چگونه است؟) نتایج زیر حاصل گردید.

۱- در اولویت‌بندی مؤلفه‌های بعد نیروی انسانی بر اساس آزمون به‌عمل‌آمده، اولویت مؤلفه‌های بعد نیروی انسانی در الگوی اسلامی- ایرانی پیشرفت باهم تفاوت معنادار دارند و به لحاظ تأثیری که بر الگو دارند یکسان نیستند که بر اساس آزمون فریدمن، مؤلفه‌ی ویژگی در اولویت اول و مؤلفه‌ی بهره‌وری در اولویت دوم و مؤلفه‌ی حجم در اولویت سوم رتبه‌بندی گردید.

۲- در اولویت‌بندی شاخص‌های مؤلفه‌ی ویژگی در بعد نیروی انسانی بر اساس آزمون فریدمن، اولویت شاخص‌های ویژگی نیروی انسانی مؤثر بر الگوی اسلامی- ایرانی باهم تفاوت معنادار دارند و به لحاظ تأثیری که بر الگو دارند، یکسان نیستند. که بر اساس آزمون فریدمن، شاخص ولایتمداری در اولویت اول و سایر شاخص‌های تعهد، ایمان و بصیرت در اولویت‌های بعدی رتبه‌بندی گردید.

۳- در اولویت‌بندی شاخص‌های مؤلفه بهره‌وری در بعد نیروی انسانی بر اساس آزمون فریدمن، اولویت شاخص‌های بهره‌وری نیروی انسانی مؤثر بر الگوی اسلامی- ایرانی باهم تفاوت معنادار دارند و به لحاظ تأثیری که بر الگو دارند، یکسان نیستند. که بر اساس آزمون، شاخص روحیه در اولویت اول و خودباوری در اولویت دوم و شاخص آموزش در اولویت بعدی رتبه‌بندی گردید.

۴- در اولویت‌بندی شاخص‌های مؤلفه حجم در بعد نیروی انسانی بر اساس آزمون فریدمن، اولویت شاخص‌های حجم نیروی انسانی مؤثر بر الگوی اسلامی- ایرانی باهم تفاوت معنادار دارند و به لحاظ تأثیری که بر الگو دارند، یکسان نیستند. بر این اساس شاخص کیفیت در اولویت اول و شاخص بسیج‌کنندگی در اولویت دوم و شاخص کمیت در اولویت بعدی رتبه‌بندی گردید.

ب-پیشنهادها:

- با توجه به اینکه مؤلفه‌های ویژگی و بهره‌وری از بعد نیروی انسانی به ترتیب در اولویت اول و دوم رتبه‌بندی گردیده است و در راستای سؤالات تحقیق پیشنهادها زیر ارائه می‌شود:
- ۱- سازمان‌ها و نهادهای مرتبط حوزه دفاعی - امنیتی با توجه به نتایج به دست آمده، به بعد نیروی انسانی توجه ویژه گردد.
 - ۲- فرماندهان و مدیران، در سازمان‌های دفاعی امنیتی در انتصابات و به کارگیری به ویژگی‌های نیروی انسانی توجه ویژه نمایند.
 - ۳- مدیران سطوح راهبردی در حوزه دفاعی امنیتی به مقوله بسیج شوندگی نیروها توجه خاص نمایند.
 - ۴- شورای عالی امنیت ملی و شورای سیاست‌گذاری کلان نیروهای مسلح نسبت به طرح‌ریزی و نظارت بر اجرای مناسب سیاست‌ها به منظور تقویت همگرایی قومی و مذهبی در سطح کشور و گروه‌های همسو در خارج از مرزهای ج.ا.ایران و افزایش شعاع نفوذ اقدام نمایند.
- نوآوری تحقیق:
- با توجه به اینکه تاکنون تحقیقی تحت این عنوان (تبیین نقش نیروی انسانی در الگوی ایرانی-اسلامی پیشرفت در حوزه دفاعی - امنیتی) به صورت مدون انجام نشده و برای اولین بار در این زمینه این تحقیق صورت گرفته لذا نوآوری تحقیق محسوب می‌گردد

فهرست منابع:

- قرآن کریم، ترجمه آیت‌الله‌العظمی مکارم شیرازی (۱۳۸۹)، تهران، تابان
- حضرت امام خمینی (ره) (۱۳۷۰)، **صحیفه امام**، جلد‌های ۱۱، ۱۶، ۲۰ و ۲۱
- آخوندی، محمدتقی، (۱۳۸۷)، **فرهنگ دفاعی - امنیتی**، تهران: انتشارات سنا.
- توحیدی، ارسطو، (۱۳۹۳)، **تقریرات درسی**، تهران، دانشگاه عالی دفاع ملی
- ذوالقدر، محمدباقر، (۱۳۹۰) **تقریرات درسی**، تهران، دانشگاه عالی دفاع ملی
- جمعی از نویسندگان (۱۳۸۴)، **درآمدی بر نظام ارزشی و سیاسی اسلام**، تهران، مرکز انتشارات مؤسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی (ره)
- خلیلی شورینی، سیاوش (۱۳۹۱)، **روش‌های پژوهش آمیخته**، تهران، یادواره کتاب، چاپ دوم
- مرادیان، محسن (۱۳۸۵)، **ابعاد و مظاهر تهدیدات**، تهران، مرکز آموزشی و پژوهشی شهید سپهبد علی صیاد شیرازی، چاپ اول
- متقی، اسفندیار، مدیریت منابع انسانی، تهران، انتشارات سمت، ۱۳۸۸
- نوروزی، محمدتقی (۱۳۸۵)، **فرهنگ دفاعی - امنیتی**، تهران، خانه کتاب
- هانتز، و همکاران، مدیریت استراتژیک، ترجمه بهروز قاسمی، تهران، انتشارات آبتین - ۲۰۰۸
- آقاجانی، احمد، عسگری، محمود (۱۳۸۹)، **الزام‌های نظری طراحی الگوی اسلامی - ایرانی**
- افشردی، محمدحسین و همکاران (۱۳۹۳)، **تدوین رهنامه عملیاتی نیروی زمینی ج.ا.د درنبرد هم‌تراز و ناهم‌تراز**، تهران، دانشگاه عالی دفاعی ملی، دانشکده دفاع ملی
- پیشرفت در حوزه دفاعی، فصلنامه راهبرد دفاعی، سال هشتم، شماره ۳۱
- حبیبی، نیک بخش (۱۳۹۱)، **تبیین اصول پایه‌ای و عناصر کلیدی الگوی اسلامی - ایرانی پیشرفت جمهوری اسلامی ایران**، تهران، دانشگاه عالی دفاع ملی، دانشکده دفاع ملی
- حداد عادل، غلامعلی (۱۳۹۰)، **تأملی در معنای الگوی اسلامی ایرانی توسعه**، کتاب نخستین نشست اندیشه‌های راهبردی، الگوی اسلامی ایرانی پیشرفت

- گروه مطالعات دوره چهاردهم دانشکده امنیت (۱۳۸۹)، دستیابی و تدوین الگوی راهبردی تحکیم و توسعه اقتدار ملی جمهوری اسلامی ایران، تهران، دانشگاه عالی دفاع ملی، دانشکده امنیت
- معمار زاده، غلامرضا و بهمنی، گل محمد و بیات، محمدحسین و دانش آشتیانی، محمدباقر (۱۳۸۹)، تعریف، توسعه و تدوین مفاهیم و اصطلاحات لازم و مناسب جهت طرح ریزی راهبردی دفاعی-امنیتی، تهران، دانشگاه عالی دفاع ملی
- نوبخت، محمدباقر (۱۳۹۰)، الگوی مطلوب توسعه ایرانی اسلامی، کتاب نخستین نشست اندیشه‌های راهبردی، الگوی اسلامی- ایرانی پیشرفت

